

[Knud Thomsen.]

ven, som er sikret ved statsgaranti. Man fortsætter:

„Med gennemførelse af de foreliggende planer om en ændring af egnsudviklingsstøtten er der udsigt til, at den hidtidige garantiordning vil blive afløst af direkte statslån, således at instituttets deltagelse i finansieringen af sådanne egnsudviklingsprojekter hermed bortfalder.“

All right, det er historie. Man tilføjer så:

„Det synes beklageligvis at være hensigten, at de kontante statslån fremtidig skal ydes til en rente, der ligger noget under markedsrenten, hvilket ikke kan undgå at føre til en forvridning af konkurrencemønsteret i forhold til allerede etablerede virksomheder såvel i som uden for egnsudviklingsområderne.“

Det må være en ganske ny fælles kærlighed mellem handelsministeriet og Finansieringsinstituttet, der har fået så ulige synspunkter til at kunne forliges.

Formanden: De korte bemærkninger tid må snart være forbi.

(Kort bemærkning).

Jens Peter Jensen: Må jeg spørge den højtærede handelsminister: er de udtalelser, som hr. Lysholt Hansen kom med her, rigtige? Er det således, at virksomhedernes størrelse vil være et kriterium for vurderingen af de lån, der skal ydes, er det således, at mindre virksomheder har en fortrinsstilling? Det mener jeg ikke jeg har opfattet hidtil.

Handelsministeren (Erling Jensen): I anledning af det sidste, hr. Jens Peter Jensen sagde, vil jeg godt endnu en gang bekræfte, at det er sådan — det håber jeg også, hr. Jens Peter Jensen er interesseret i — at administrationen af disse lån bliver Finansieringsinstituttets. Dermed har jeg vist besvaret dette spørgsmål. Men samtidig vil jeg da godt bekræfte, at i det ligger jo også, at her er der altså blevet konkretiseret nogle muligheder for lån, som henvender sig til virksomheder af både større og mindre størrelse.

Måtte jeg i anledning af hr. Jens Peter Jensens betragtning om, at hvis bare denne regering ville gennemføre nogle flere bespa-

relser, så havde man intet andet behov, sige: lad nu ikke det blive noget sygeligt. Jeg er 100 pct. enig i, at vi har et fortsat behov for at gennemgå administrationen med henblik på yderligere besparelser, men jeg har lidt svært ved at se hr. Jens Peter Jensens og min og mange andres store interesse i at deltage i dette spændende arbejde, hvis det hele, vi skal beskæftige os med fremtidig, er at være bogholdere, der skal kigge efter, om der er mulighed for besparelser. Der skal ske besparelser, men det skal da være, for at vi i øvrigt kan komme videre i dette samfund. Samtidig med besparelserne må der dog godt foretages nogle initiativer, og dette er ét sådant initiativ. Jeg har stadig overordentlig svært ved at se, hvorfor hr. Jens Peter Jensen er så vældig meget imod det.

Til hr. Knud Thomsen blot dette, at jeg er helt opmærksom på instituttets forrige årsberetning. Jeg tror, at instituttet har den samme opfattelse, som hr. Knud Thomsen har, at en differentieret renteordning må forudsætte et særlig afgrænset arbejdsområde. Men jeg vil godt have lov at sige, at der er altså i denne situation et sådant særlig afgrænset arbejdsområde, og det er utvivlsomt baggrunden for, at instituttet finder det, set ud fra dets vurdering, rimeligt at tage denne opgave på sig. Modsat vil jeg gerne have lov at sige, at det er altså min oprigtige opfattelse, at instituttet har denne holdning, og jeg tror, det vil kunne bekræftes over for de herrer ved en henvendelse fra instituttet til udvalget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til erhvervsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om højere forberedelseseksamen.

(Lovforslaget (nr. 113) findes i tillæg A. sp. 2417, fremsættelsen i tidenden sp. 1561).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ritt Bjerregaard: Undervisningsministeren har ved fremsættelsen af lovforslaget den 30. november 1972 og i bemærkningerne til samme understreget den meget positive udvikling, der er foregået inden for HF-området fra lovens start i 1966 til i dag, og også omtalt de ændringer, der er foregået undervejs. Jeg skal ikke trætte med en gentagelse, blot understrege, at med bekendtgørelsen af 28. juni 1972, der giver HF'ere adgang til universiteterne, er vi nået derhen, hvor alle de politiske partier i 1966 gerne ville. HF blev altså ikke en ny blindgyde i forbindelse med læreruddannelsen, den kom tværtimod til at bryde med det traditionelle uddannelsesmønster.

Ved lovens start i 1966 udtalte daværende undervisningsminister K. B. Andersen, at HF-uddannelsen skulle være åben opad og nedadtil. Som tidligere påpeget er det lykkes fuldt ud med åbningen opad. Uddannelsen har givet adgang til mange forskellige videreuddannelser som f. eks. de sociale højskoler, arkitektskolerne, landbohøjskolen og altså også universiteterne, for blot at nævne nogle enkelte. Det har også medført en ændring i § 1 i lovforslaget.

Spørgsmålet er, om det er lykkedes lige så godt med åbningen nedadtil. Med åbningen nedadtil mentes, at HF-uddannelsen skulle henvende sig til de unge, der ikke fulgte det traditionelle uddannelsesmønster, men som f. eks. havde været ude i erhvervslivet nogle år og så ønskede at fortsætte en uddannelse. I nogen grad afspejler aldersfordelingen, om denne åbning nedad er nået, medens en statistik over den forudgående uddannelse jo ikke viser, om realeksamen f. eks. er taget nogle år efter en erhvervsuddannelse.

I bemærkningerne til lovforslaget side 3 er optrykt en procentuel fordeling på alder og køn af eleverne i 1. kursusklasse 1971-72. Heraf fremgår det, at ca. 66 pct. af de studerende er under 20 år, medens 33 pct. er over 20 år. Tilsvarende tal for en gymnasieklasse ville selvfølgelig vise, at der ikke var nogen over 20 år. Der er altså tale om en vis åbning nedadtil, en tredjedel af eleverne, men ikke så stærk, som mange kunne have ønsket sig.

Om det er muligt at gøre denne procent større, kan være vanskeligt at sige. Man

kunne tænke sig, at en spredning af HF-uddannelsesstederne kunne forbedre resultatet. Jeg tænker her i første række på den snævre forbindelse, der er blevet imellem gymnasium, seminarium og HF.

Af oversigten i bemærkningerne til lovforslaget side 3 fremgår det, at kun med hensyn til statens HF-kursus, og det er kun godt 300 elever ud af godt 8.000, er der tale om en adskillelse. HF-uddannelsen kunne vel strengt taget lige så godt placeres i tilknytning til andre uddannelsessteder som f. eks. højskoler og erhvervsskoler, og hvis det ville betyde, at større grupper mennesker fik mulighed for at få en uddannelse, så var det dog værd at overveje. Måske kan den ændring, der blev indført fra efteråret 1970 i medfør af lov om fritidsundervisning vedrørende muligheder for under fritidsloven at etablere forsøgsundervisning i enkelte fag, hjælpe med til, at flere aldersgrupper kommer med.

Dagspressen er selvfølgelig hvert år ved tilmeldingen til HF opmærksom på, hvor mange ansøgere der er, og måske i særlig grad hvor mange der bliver afvist. Desværre måtte der i 1972 også afvises en lang række kvalificerede ansøgere, 900, og derved var der i praksis adgangsbegrænsning til HF-uddannelsen. Det er på alle måder beklageligt, især selvfølgelig fordi man ikke finder den begrænsning på gymnasierne. Undervisningsministeren har i bemærkningerne til lovforslaget side 2 en omtale af dette problem, og han mener, at han med de påtænkte udvidelser af klasserne kan dække behovet i de kommende år. Jeg håber meget, han har ret i denne antagelse, og det kan vi i hvert tilfælde få lejlighed til at høre nærmere om under udvalgsarbejdet.

Ved denne status over HF-loven vil det også være på sin plads at komme ind på de overvejelser, der har været fremme om at slå HF og gymnasierne sammen, ønsker, der har været ført frem fra forskellig side og selvfølgelig også med forskellig motivering. Nogle ønskede, at HF's friere arbejdsformer og tilvalg skulle overføres til gymnasierne, andre ønskede, at HF-uddannelsen skulle ind i nogle fastere, faglige baner. Jeg mener ikke, der skal ske en sammenslutning af HF og gymnasierne. HF er blevet et alternativ til gymnasierne og har på grund af helt andre traditioner tiltrukket nye grupper, som

[Ritt Bjerregaard.]

Jeg tidligere har omtalt det, bl. a. en række elever, der er ældre end dem, man finder på gymnasieniveauet. Fortsættelsen af HF skal altså snarere end en sammenslutning med gymnasierne være en stærkere frigørelse, også bygningsmæssigt.

Jeg skal blot til sidst omtale en enkelt af de ændringer, der foreslås i lovforslaget, nemlig vedrørende lovens § 5, der omhandler elevråd. Ministeren har her ønsket tilføjet, at et elevråd kan bestå af samtlige elever. Jeg er helt enig i de bemærkninger, ministeren anfører side 6 om, at denne nye formulering imødekommer et udbredt ønske hos eleverne og samtidig giver mulighed for at indhøste nogle erfaringer, der kan overføres til andre institutioner. Vi ved, at der overalt på vore skoler og uddannelsessteder er problemer med elevrådsrepræsentationen. Mange steder fungerer elevrådene slet ikke. Det er derfor vigtigt, at vi gør systemet så smidigt som overhovedet muligt og åbner mulighed for, at eleverne selv kan eksperimentere sig frem til nogle ordninger, der fungerer.

For nylig blev der i en afskedsomtale af Sigurd Højby i undervisningsministeriets tidsskrift givet en karakteristik af HF-uddannelsen. Denne karakteristik beskrev i meget få ord det væsentlige ved denne uddannelse, og jeg skal slutte dette indlæg med at citere den:

„HF-uddannelsen betegner en fornyelse af de gymnasieuddannelser, der forener gymnasietraditionen for faglig kvalitet med ideer om elevindflydelse, udbygget lærer-elev-samarbejde, social og pædagogisk vejledning af eleverne og er blevet en solid kvantitativ succes, ligesom eksemplet har vist sig at blive anerkendt som adgangsgivende over forventningerne.“

Med disse bemærkninger kan jeg anbefale lovforslaget til udvalgsbehandling.

Ellen Strange Petersen: Det er ikke de store ændringer, undervisningsministeren har foreslået her, og jeg kan i hovedtræk-

kene give tilslutning på mit partis vegne. Dog savner vi i disse sparetider en antydning af, hvad merudgiften forventes at blive, og vi mener derfor, det er nødvendigt, at også økonomiske overvejelser indgår i drøftelserne, inden der træffes endelig beslutning. Det må også inden for undervisningssektoren være nødvendigt, at man foretager prioritering og vurderer, hvad der må anses for mest påkrævet. Lad mig i denne forbindelse sige, at jeg håber ikke, det er påkrævet, at man indfører russisk.

Men lad mig gennemgå de enkelte forslag til ændringer. Det forekommer rimeligt, at man vil ændre § 1, så det ikke udtrykkeligt nævnes, at HF giver adgang til læreruddannelsen. Det er jo efterhånden lykkedes at få truffet aftale med de forskellige højere uddannelsessteder om, at HF, eventuelt med relevante tillægsprøver, giver adgang ligesom studentereksamen. Når man ser statistikken over, hvor de, der hidtil har fået HF-eksamen, er kommet hen, så tegner seminarierne sig ganske vist for betydeligt over halvdelen, men vi finder det rigtigt, at HF også giver adgang til andre studier, når blot man ikke foregøbler eleverne, at det er en genvej til f. eks. universiteterne i forhold til studentereksamen. Man gør de unge en bjørnetjeneste ved at drage dem ind på studieområder, som de ikke har forudsætninger for at magte — her tænker jeg bl. a. på kundskaber i de fremmedsprog, som i hvert fald hidtil har været meget anvendt på universiteterne. Nu foreslås det ganske vist, at ordet „kundskaber“ også udgår af § 1. I stedet skal der stå, at HF skal sikre tilstedeværelsen af det faglige grundlag og de øvrige almene forudsætninger, der er nødvendige for at påbegynde videregående uddannelser. Jeg håber, ministeren her vil bekræfte, at ændringen ikke tilsigter, at der slækkes på kravene.

Det siges i øvrigt i bemærkningerne til lovforslaget, at intentionerne med hensyn til HF er blevet realiseret i meget vidt omfang, og det er rigtigt på mange områder. Det gælder ikke mindst med hensyn til tilslut-

[Ellen Strange Petersen.]

ningen, den er vel endda blevet større, end nogen, der var med til at gennemføre loven, havde ventet. Men på ét område, og et meget væsentligt, er forventningerne ikke blevet opfyldt. Det var det, som fru Ritt Bjerregaard også talte meget om, nemlig med hensyn til elevernes alder og tidligere uddannelse. HF skulle være en ny adgangsvej især for dem, der ikke havde kunnet følge det sædvanlige mønster over realafdeling til gymnasium, og som havde været ude i erhvervslivet. Det er det blevet småt med. Langt de fleste elever er unge i gymnasiealderen, unge, der har taget realeksamen og går direkte eller efter et års venten ind i HF-afdelingen, og det er vel at vente, at denne kategori bliver stadig mere talrig, eftersom de udvidede uddannelses tilbud vel skal bevirke, at der bliver færre, der først er ude i erhvervslivet. For dem synes jeg kursus under fritidsloven virkelig giver muligheder, og vi ser meget gerne det arbejde udvidet.

Fagrækken i HF foreslås i lovforslaget udvidet med samfundsfag, russisk og psykologi. Fagene skal som de øvrige i fagrækken kunne være fælles fag eller tilvalgsfag for den enkelte elev. Her er det, jeg gerne vil mane til forsigtighed, ikke mindst i betragtning af de erfaringer, man har gjort i seminarieverdenen med mange tilbud og små hold. Det giver alt for store udgifter i forhold til det antal, der får udbytte af denne undervisning, og det er vel også et spørgsmål, i hvilken udstrækning der kan skaffes kvalificerede lærere især til psykologi og russisk, og om man ikke risikerer at skabe en ny forskelsbehandling mellem landsdelene.

Med hensyn til religionsundervisning kan vi tiltræde den ændring, der er foreslået, men vi undrer os lidt over, når det skal hedde religion i stedet for kristendomskundskab og det udelukkende skal være kundskabsfag, hvorfor så ikke folk, der tilhører en anden trosretning, kan deltage i undervisningen, eller hvorfor man finder det særlig nødvendigt, at de skal have adgang til at være fritaget.

I øvrigt synes jeg, det er prisværdigt, så mange oplysninger der er med i bemærkningerne til lovforslaget, og jeg vil gerne have lov at sige tak for den hjælp, man herved får til at sætte sig ind i forslaget. Jeg har

naturligvis bemærket den statistik, der er over kapaciteten og den foreslåede og den påtænkte udvidelse, faktisk en fordobling i løbet af få år, og jeg vil gerne sige, at vi i mit parti anser det for meget væsentligt, at alle egnede får mulighed for at få den videreuddannelse, de gerne vil have, men samtidig vil vi, som jeg altså antydede i min indledning, henstille, at man arbejder for at undgå unødvendige udgifter, men prøver at gøre det så rationelt som muligt.

Robert Christensen: Da det første lovforslag til en højere forberedelseseksamen blev behandlet her i folketinget i 1966, erindrer jeg, at mit partis daværende ordfører, hr. Poul Hartling, gjorde opmærksom på, at venstre ventede sig meget af denne uddannelsesform og forventede, at den ikke alene måtte blive adgangsvejen til seminarierne, men måtte blive adgangsvejen til alle uddannelser her i landet. Jeg kan nu konstatere, at disse forventninger, som hr. Poul Hartling på det tidspunkt gav udtryk for, stort set er gået i opfyldelse.

Der er i bemærkningerne til lovforslaget nævnt, hvilke af de højere uddannelser HF nu med tilvalgsfag er adgangsgivende til, og går man dem igennem, så må man vel sige, at den faktisk er adgangsgivende til alle uddannelser her i landet nu. Man kunne dengang frygte, at den ville blive en afløser for realklassen, og derfor synes jeg ikke, der er nogen grund til at gøre meget ud af, at det også er bemærket, at den giver adgang til en del af de uddannelser, hvor realeksamen reelt før var tilstrækkelig for at få adgang.

Vi har i venstre også givet udtryk for, at vi var glade for, at denne uddannelsesform blev en skoleform, som — jeg vil gerne have lov til at bruge et specielt sportsudtryk her fra talerstolen — kunne være et opsamlingsheat, sådan at de, der af en eller anden grund var faldet ud af en uddannelse, fik en mulighed for at komme ind igen. Vi kan nu se af den elevstatistik, der følger med lovforslaget, at det er sket i nogen grad.

Fru Ritt Bjerregaard gjorde opmærksom på, at en tredjedel af eleverne er det, vi kalder ældre eller i hvert fald voksne, men vi må også konstatere, at det er trods alt en væsentlig del af eleverne i HF, der går lige

[Robert Christensen.]

fra realeksamen. Jeg husker, dengang vi lavede denne lov, at vi fik sat en aldersgrænse ind som betingelse for at kunne begynde i en HF-klasse. Denne aldersgrænse blev sat sådan, at det er muligt for en del elever at gå lige fra realeksamen efter sommerferien ind i HF-uddannelsen. Jeg har ikke nogen ønsker om at ændre denne aldersgrænse, for det vil nok ikke være rigtigt at gøre det, men jeg vil gerne, at vi her ved behandlingen i dag af dette lovforslag pointerer — især hvis undervisningsministeren ville gøre det — at det er de elever, der er lidt ældre, det er de elever, der er faldet ud, der har en fortrinnsstilling til at komme ind i denne uddannelse. Jeg ved nemlig, der er megen forskel på sammensætningen ud over landet. I visse HF-klasser har man næsten udelukkende realister, og i andre HF-klasser søger man fortrinnsvis dem, der er lidt ældre og gerne vil ind igen.

Vi har drøftet placeringen af HF, og ved lovens ikrafttrædelse placerede vi en hel del HF-kursus ved vore seminarier. Det var nok naturligt på det tidspunkt. Hvis jeg erindrer rigtigt, er der ikke startet nogen siden begyndelsen ved vore seminarier. Alle siden er startet ved vore gymnasier, og det er nok også rigtigt, at de er det, for det er jo dér, vi har de lærerkræfter, der kan bruges i en HF-uddannelse. Der blev startet nogle få stykker på private HF-kurser. Det er nok heller ikke udvidet siden begyndelsen. Jeg så i virkeligheden gerne en del HF-kurser ved private skoler, men jeg kan ikke undlade at gøre opmærksom på, at ved private skoler kan vi jo ikke gøre disse kursus helt gratis, og så støder vi på nogle problemer, som jeg tror undervisningsministeren også har gjort sine erfaringer med.

Vi har hørt kræfter, især vel fra gymnasielærernes forening, som netop for tiden er interesseret i at integrere HF og gymnasierne. Jeg vil gerne sige det lidt kraftigere, end fru Ritt Bjerregaard sagde det. Hvis det kunne lykkes at gøre det, så ville folketingets uddannelsespolitikere i løbet af nogle få år komme til at oprette en ny form for en HF-uddannelse, fordi vi skal have en adgangsvej for dem, der ikke følger den traditionelle linje i uddannelsessystemet. Jeg har på det seneste også hørt nogen, der er

interesseret i at bygge HF-kurser på folkeskolen. Det vil jeg heller ikke være begejstret for. Derimod vil jeg gerne sige — jeg har sagt det før jul, da vi behandlede gymnasieloven her i folketinget — at jeg er meget interesseret i den integrering, der er ved at komme frem imellem vore gymnasier og erhvervsskolerne, altså de 16—19-åriges uddannelse. Jeg er klar over, at denne integrering må vi have, og derfor må placeringen af vore gymnasier og disse erhvervsskoler i fremtiden følges ad, men jeg vil gerne gøre opmærksom på, at vi her har en skoleform, der jo ikke er — og efter min mening heller ikke skal være — integreret hverken med et gymnasium, en handelsskole eller en teknisk skole; derfor mener jeg, vi her har en mulighed for at tilgodese de egne af landet, som ofte kan føle sig en lille smule forfordelt, fordi de ikke har befolkningsunderlag nok til at have et gymnasium med linjedeling. I sådanne egne kan man oprette disse erhvervsskoler, og så kan vi tilgodese dem med oprettelse af HF-kurser.

Jeg er af den opfattelse, at disse HF-kurser meget gerne må være placeret andre steder og mange andre steder end ved gymnasierne, da vi fra venstre gerne ser, at der er en del lidt mere voksne mennesker, der søger disse kurser. Mange af disse er ikke begejstret for at komme ind i det specielle gymnasiemiljø, vi har; de vil befinde sig bedre i miljøet ved en af de fagskoler, hvor de eventuelt tidligere har fået deres uddannelse. Derfor vil jeg gerne, at vi beholder HF-kurset ved vore seminarier, og at vi får det ved vore erhvervsskoler, handelsskoler og tekniske skoler.

Der er en speciel ting, jeg gerne vil gøre opmærksom på. Vi har endnu én blindgyde i uddannelsessystemet i Danmark, idet vore teknika har en speciel adgangsklasse, som kun giver adgang til teknikumstudiet. Var det ikke ved at være på tide, at vi overvejede, om ikke disse teknika også kunne få HF-afdelinger. Der er mange med en tidligere håndværksuddannelse, der ville befinde sig meget bedre i et miljø dér end i et miljø ved et gymnasium.

Efter disse bemærkninger tror jeg det er unødvendigt at gøre opmærksom på, at venstre går ind for ændringen i formålsparagraffen, så at ordene „til at begynde uddan-

[Robert Christensen.]

nelsen til lærer i folkeskolen“ erstattes med „for at påbegynde videregående uddannelse“.

Vi er også tilfredse med den udvidelse af fagene, der sker i HF-kurserne.

Jeg skal gøre en bemærkning til § 3, hvoraf det fremgår, at oprettelse af kommunale HF-kurser nu skal afskaffes. Det er jo en logisk følge af, at vi heller ikke længere kan have gymnasier på kommunalt plan.

Jeg har en bemærkning om faget religion og fritagelsen for religion. Vi har i venstre den principielle opfattelse, at religionsundervisning er kundskabsmeddelende og derfor må gælde alle elever og alle studerende. Jeg har godt bemærket mig begrundelsen for, at der er nogle, der kan fritages for religionsundervisning. Jeg tror ikke, emnet egner sig til her fra talerstolen at stille spørgsmål om denne undtagelse, men det er nok muligt, vi i udvalget skal have undersøgt lidt nærmere, om det virkelig er nødvendigt, at disse mennesker kan blive undtaget fra religionsundervisningen.

Til slut vil jeg sige, at vi finder i venstre, at det er et interessant eksperiment, at i stedet for at kursisterne vælger elevråd, så kan alle eleverne sammen udgøre et elevråd. Det kunne være morsomt at få undersøgt, hvordan det vil virke, om det vil virke bedre end det, vi har.

Fra venstres side vil jeg gerne give tilslutning til en velvillig behandling i udvalget.

Samuelson: Jeg kan tage tråden op fra hr. Robert Christensen med hensyn til elevråd. Jeg har ikke spor imod, at loven giver mulighed for, at man kan holde samlede elevmøder; man kan mødes på Forum Romanum og diskutere tingene. Det har man jo forsøgt sig med mange gange. Det er min erfaring fra de steder, hvor jeg har oplevet det, at efter at man har forsøgt sig med det et stykke tid, vender man tilbage til det repræsentative demokrati, og det har jeg såmænd i og for sig ikke spor imod.

Vi er velvilligt indstillet over for dette lovforslag, og jeg har ikke meget at tilføje. De andre ordførere har jo gennemgået det i enkeltheder. Jeg har lige et par bemærkninger. Når vi behandler en uddannelseslov, så kommer vi meget ofte til at se den isoleret

og arbejder med den alene, og hver gang kommer vi til at stille os det spørgsmål, om vi ikke efterhånden også må til at se det i en noget større helhed. Jeg har tidligere rejst spørgsmålet, om man ikke skulle se at få en eller anden form — jeg ved, det vil blive vanskeligt — for principbeslutning om, hvad vi i de kommende år ønsker med hensyn til de 16—19-åriges uddannelse, altså en principbeslutning à la det 9 punktts program, man lavede for folkeskolen i 1969.

Det er noget, som efter min mening er meget nødvendigt, når man taler om integration. Der har allerede fra Gymnasieskolernes Lærerforening været rejst spørgsmålet om integration af HF og gymnasiet. Jeg skal ikke komme ind på det problem her, man jeg vil dog sige, at når man nu opretter nye fag såsom russisk, så vil jeg synes, det ville være en rimelig idé, hvis man starter russiskundervisning i gymnasiet — det starter man jo forfra, og det må man også gøre på HF — om man for at komme op på rimelige holdstørrelser lod HF-elever og gymnasieelever læse sammen.

Jeg har altså ikke mange bemærkninger at gøre til selve lovforslaget, men under behandlingen i uddannelsesudvalget vil jeg gerne have en analyse af holdstørrelserne i forbindelse med tilvalg. Jeg er bange for, at mange steder er de ikke særlig store; det er selvfølgelig også en lykke, de ikke er det, men det er til gengæld overordentlig kostbart, så det vil jeg gerne se på. Jeg mener også, at der er andre steder, hvor der kan finde misbrug sted af pengemidler, til støtte for enkelte elever, der skal læses op, og som måske ikke har været helt så flittige, som de burde være, men alt det hører hjemme under et udvalgsarbejde.

Vi er altså fra mit partis side meget velvilligt indstillet over for lovforslaget. Jeg vil lige spørge undervisningsministeren: Når nu man opretter elevråd eller elevmøder for HF, så må der vel også findes et eller andet samarbejdsorgan, hvor HF er tilknyttet en anden uddannelsessektor, altså f. eks. hvor HF findes på en gymnasieskole. Man må vel kunne finde en eller anden måde, hvorpå både HF-elevernes repræsentation og gymnasieelevernes repræsentation kan mødes, og hvad gør man så, hvis nu HF-eleverne siger: vi vil have elevmøde, og gymnasieeleverne siger: vi vil have elevråd?

Kristine Heltberg: Det er vist allerede fremgået af, hvad der er blevet sagt her, at man fra alle sider kan være enig om, at HF stort set har været en succes.

Da loven om højere forberedelseseksamen i sin tid blev vedtaget, udtryktes det fra flere sider som et ønske, at der her skulle skabes en ny uddannelsesmulighed for dem, der ikke havde fulgt den slagne skolevej, for folk, som havde været ude i erhvervslivet, og som siden hen havde besluttet sig til at tage fat på en teoretisk uddannelse. En række regler og bestemmelser blev gennemført for at støtte disse tanker, herunder f. eks. reglen om hjælp og støtte til privatister, som kan få laboratoriekurser, bestemmelser om en vidtgående studievejledning og muligheden for at supplere tidligere skolegang med nogle enklte fag af hensyn til en speciel uddannelse, f. eks. på den sociale højskole, og mange andre lignende eksperimenter.

Når man derfor forventningsfuldt søger efter resultater af disse bestræbelser af statistisk markant størrelse, bliver man unægtelig lidt skuffet, som også fru Ritt Bjerregaard har fremhævet. Det viser sig jo, at henved 90 pct. af eleverne, i hvert tilfælde i de sidste kursusklasser, havde realeksamen eller 10. klasse som forudsætning, og især — det er fremhævet tidligere — at kun en tredjedel af eleverne var over 20 år. Jeg vil kun her yderligere understrege, at det forekommer mig væsentligt at notere sig, at antallet af kvindelige elever over 20 år ligger endda væsentligt under gennemsnittet på de 33,7 pct. Disse forhold må gøre det rimeligt at tænke på, om man ikke på indeværende tidspunkt kunne prøve på at gennemføre reformer, som ville føre til en ændring i tendensen.

Man kan jo erindre om, at HF-uddannelsens fædre ved dens tilblivelse advarede og sagde, at den ville lide skibbrud som en ny uddannelsesvej, hvis den i for høj grad blev domineret af elever, der lige var kommet fra skolen. Man understregede dengang betydningen af netop åbningen nedad og ikke blot åbningen opad. Det er fremhævet her så mange gange, at det næsten ikke er nødvendigt at gentage det. I hvert tilfælde er HF ikke blevet det, som man havde frygtet, en art udvidet præparandklasse for vordele lærere, men giver adgang til alle mulige uddannelser af højere type.

Der er blot sket det, at den teoretisk mulige åbning nedad ikke er blevet tilstrækkeligt udnyttet i praksis, og der er ganske givet en stor mulighed for, at HF af meget forståelige grunde i for høj grad er blevet knyttet til gymnasieskolen. Det er rimeligt nok, for det giver en bedre udnyttelse af kostbare faglokaler og af de lærerkræfter, der har været mangel på, og som her i forvejen er til stede. Men det ville måske være ønskeligt, om man i højere grad knyttede HF netop til sådan noget som erhvervsfaglige forsøgsuddannelser og andre uddannelser af denne type, som kunne modvirke, at HF bliver en slags sideløbende skoleuddannelse, og fremme det, der var meningen, at HF skulle medvirke til at koordinere de faglige og gymnasiale uddannelser. Det kan godt være, at netop samarbejdet med de erhvervsfaglige uddannelser og ikke blot højskoler ville være en realistisk mulighed i de kommende år.

Det må i hvert tilfælde hilses med glæde, at stadig flere ansøgere kan blive optaget på de offentlige kurser til HF; det er mere end uheldigt, hvis ansøgere afvises på grund af pladsmangel, især hvis det netop er ansøgere af den type, man i gamle dage sagde kom „ab aratro“, fra ploven. Det har alt for tit været tilfældet hidtil, og vi har modtaget mange klager i den anledning, efter min mening meget berettigede klager.

Lovforslaget giver anledning til at rejse et og andet problem af mere almen art. Skærpsen i bestemmelserne om fritagelse for religionsundervisning forekommer mig uheldig. Respekten for anderledes troende, der er medlemmer af andre trossamfund, må høre sammen med respekten for dem, der ikke er troende. I modsætning til hr. Robert Christensen kan jeg dårlig tænke mig en religionsundervisning, der kan være rent orienterende og ikke på nogen måde forkyndende. I øvrigt forekommer det mig at være en logisk brist i forslaget, at man på den ene side fritager medlemmer af andre trossamfund for religionsundervisningen og på den anden side ikke giver mulighed for fritagelse for mennesker, der er overbeviste ateister. Jeg ville altså her sætte pris på en tilbagevenden til tidligere tilstande, sådan som det har været tilfældet i den traditionelle skole på dette punkt.

Der er en del andre problemer, som jeg

[Kristine Høltberg.]

håber vi får lejlighed til at høre nærmere om under udvalgsbehandlingen. Jeg kan nævne af de mere almene spørgsmål det problem, der er nævnt i forvejen et par gange her, nemlig elevrådene og deres sammensætning og opgaver. Jeg ville her gerne høre en nærmere motivering for det forslag, der ligger, og for de opgaver, man i øvrigt har tænkt sig at elevrådene skulle have.

Der er et andet problem, som hænger sammen med den såkaldte fagtrængsel, det, der kan bevirke, at HF for nogle mennesker kommer til at stå som en uddannelse, hvor man lærer mindre og mindre om mere og mere. Måske ville det være et fremskridt ikke at gøre listen af tilvalgsfag fattigere — i hvert tilfælde dér, hvor det i praksis kan gennemføres at man har dem — men måske at nøjes med lidt færre obligatoriske krav og så ikke slække på kravene inden for disse fag.

Der er alt i alt en hel række positive træk ved lovforslaget, og det bygger tydeligvis på reelle erfaringer, på et grundigt materiale, men på en del punkter trænges der dog til nogle supplerende oplysninger; alt i alt kan jeg tilsige en saglig og positiv behandling i udvalget.

Undervisningsministeren (Knud Heinesen): Jeg vil gerne takke ordførerne fra alle partier for den meget velvillige behandling af forslaget og tilsagnet om en fortsat velvillig behandling i uddannelsesudvalget.

Til fru Ritt Bjerregaard skal jeg sige, at jeg deler helt den positive vurdering af lovens virkninger, som kom til udtryk i indlægget, også således som det kom til udtryk i citatet af Sigurd Højby.

Dernæst stillede fru Ritt Bjerregaard spørgsmålet om en spredning af HF-kursernes placering til andre institutioner, om det ikke kunne tænkes at gøre uddannelsen mere åben nedadtil — og fru Ellen Strange Petersen, og hr. Robert Christensen og fru Kristine Høltberg var senere inde på nogle af de samme overvejelser. Herom vil jeg gerne sige, at principielt kunne man naturligvis godt tænke sig HF-kurser ved andre undervisningsinstitutioner. men det har i praksis vist sig svært at finde institutioner, som kan honorere kravene om kvalificerede lærere og om egnede undervisningsfaciliteter

— det gælder jo særlig til fag som fysik, kemi, formning osv. Men jeg vil gerne pege på, og det tror jeg imødekommer en hel del af det, der blev efterlyst, at der er et samarbejde imellem gymnasiedirektoratet og ungdomsdirektoratet, som flere var inde på det, om tilrettelæggelsen af undervisningen til HF som enkeltfag, og denne undervisning finder i flere tilfælde sted uden for gymnasieskolens regie rent lokalemæssigt.

Et andet samarbejde, som nok mere svarer til det, der blev efterlyst, består i, at fra august 1972 har man mellem gymnasiedirektoratet og erhvervsdirektoratet gjort forsøg med HF-undervisningen inden for de erhvervsfaglige grunduddannelser; undervisningen foregår på tekniske skoler, håndværkerskoler o. lign., og forsøgene er etableret i Sønderborg, i Esbjerg, i Herning og i Roskilde.

Til hr. Robert Christensen skal jeg i denne forbindelse særlig sige, at i et samarbejde imellem de to direktorater forsøges det nu at nærme undervisningen i fagene på adgangskursus til teknikum, netop som hr. Robert Christensen efterlyste det, til HF-niveau, sådan at de studerende på adgangskursus kan få HF-kompetence i de fag, som de har fuldført på adgangskursus. Jeg tror, at den udvikling, der her er i gang, givetvis vil sprede rekrutteringen til HF.

I øvrigt beklager jeg at måtte sige, at vi ved ikke ret meget om den sociale rekruttering til HF. Der kan ikke på nuværende tidspunkt siges noget helt konkret om det, men fornemmelsen er, at den er noget bredere end til gymnasiet. Men vi er for tiden ved at foretage en undersøgelse gennem socialforskningsinstituttet af den sociale rekruttering til HF, og denne undersøgelse ventes færdiggjort i allernærmeste fremtid.

Derefter gjorde fru Ritt Bjerregaard nogle bemærkninger om de tanker, der har været fremme om en sammenslutning af gymnasiet og HF, og andre var inde på den samme problemstilling. Jeg skal kun herom sige, at jeg er enig i de synspunkter, som fru Ritt Bjerregaard gjorde gældende. På længere sigt må man selvfølgelig tilstræbe, som vi har været inde på det flere gange, en integration af uddannelserne for de 16-19-årige ikke alene mellem HF og gymnasiet, men også med de erhvervsfaglige grunduddannelser. Hvordan en sådan integration skal

[Undervisningsministeren.]

foretages, er svært at sige med sikkerhed i dag, og forsøg forskellige steder skal hjælpe os på vej.

Men integration mellem HF og gymnasiet mener jeg bestemt heller ikke er nogen god idé nu. Med indførelsen af HF i 1967 fik man mulighed for at få en ny kreds af uddannelsessøgende i tale, og det er også lykkedes i betydelig grad, hvilket kan ses af HF's eksplosive vækst siden da. Man skal jo betænke, at den aldersfordeling, som der er redegjort for i bemærkningerne, afspejler jo også det forhold, at HF er blevet en effektiv konkurrent til det traditionelle gymnasium. I samme periode er tilgangen til gymnasiet også øget, sådan at det synes, som om de to parallelle tilbud har bragt en stærkt forøget procentdel af befolkningen inden for de gymnasiale uddannelser. Jeg mener bestemt, at det er rimeligt i den fremtid, vi foreløbig kan overskue, at bevare begge tilbud.

Til fru Ellen Strange Petersen skal jeg yderligere gøre den bemærkning, at der ikke er merudgifter forbundet med forslaget ud over de merudgifter, der følger af den kapacitetsudvidelse, som er nævnt i de almindelige bemærkninger. Jeg har ikke tallene her på rede hånd, men dem er jeg naturligvis parat til at lægge frem i uddannelsesudvalget. Jeg vil gerne bekræfte, at jeg mener, dette område bør have en høj prioritet og har en høj prioritet inden for undervisningsministeriets område, men selvfølgelig skal ekspansionen foregå så rationelt som muligt, som fru Ellen Strange Petersen var inde på det.

Jeg kan ganske bekræfte på anfordring, at ændringen af § 1 ikke indebærer nogen reduktion af de krav, der bliver stillet på HF-kurser.

Flere ordførere gjorde sig skyld i den lille misforståelse vedrørende fagrækken, at der her skulle være tale om en udvidelse. Det er der sådan set ikke. De fag, der her yderligere foreslås opført i loven, indgår normalt blandt de fag, der tilbydes.

Flere ordførere, først fru Ellen Strange Petersen, rejste spørgsmålet omkring fritagelsen for undervisningen i religion, og jeg forstod, at ordførerne for det konservative folkeparti og for venste nærmest var tilbøjelige til at mene, at denne fritagelse var overflødig, medens fru Kristine Heltberg mente,

at fritagelsen burde udvides til andre grupper.

Jeg vil gerne sige, at vi kommer jo ind i fuldstændig parallelle drøftelser, for så vidt angår forslaget til en folkeskolereform, selv om situationen på dette alderstrin og med dette andet indhold, som undervisningen har i HF, naturligvis kan berettige til forskelle i bestemmelserne, men jeg er parat til helt fordomsfrit at drøfte disse spørgsmål. Jeg vil kun sige til fru Kristine Heltberg, at når det anføres, at det er svært at tro, at religionsundervisningen kan være fuldt ud kundskabsmeddelende og ikke indeholde noget element af forkyndelse, så er det nu en betragtning, der kan gøres gældende over for flere fag end netop religion og kristendomskundskab.

Hr. Robert Christensen gjorde nogle bemærkninger til aldergrænsen og sammenhængen med den gruppe, som HF henvender sig til. Det er rigtigt, at der fra nogle sider har været ønsket om at ændre alderskriteriet for indstilling til eksaminer og dermed for optagelse til kursus, således at elever fra 9. klasse skulle kunne optages på HF-kursus, og jeg er helt enig i, at en sådan ændring ikke er rimelig. HF henvender sig til et klientel, som gennem 10 års skolegang eller anden uddannelse, eller fordi de har været ude, på forskellig måde har nået et vist fagligt niveau og/eller en vis modenhed, der som regel vil være større end hos de elever, der optages i 1. g., og dette klientel må man fortsat tilgodese gennem HF-uddannelsen og da ganske særlig i tider, hvor alle kvalificerede ansøgere endnu ikke, selv om vi bestræber os på det, på grund af pladsmangel kan optages på HF-kurserne.

Jeg kan over for hr. Robert Christensen ganske bekræfte, at jeg ikke har spor lyst til, at der oprettes flere betalingskurser på dette område eller på andre områder inden for det samme uddannelsesstrin. Det, der er sket historisk set igennem årene, er, at der er opstået et behov; det offentlige har sovet lidt, private er gået ind i markedet, og nu står vi altså med problemer, fordi de kursusstuderende ønsker kursusafgiften afskaffet omgående, hvilket ikke er muligt. Men jeg er principielt enig i, at uddannelsesstilbuddet på dette trin bør være gratis, og vi forbereder også de i så henseende nødvendige foranstaltninger. Men det er altså — hvilket de kursusstuderende har en anelse svært ved at

[Undervisningsministeren.]

forstå — ikke noget, der kan klares inden på torsdag.

Til hr. Samuelson skal jeg sige, at naturligvis kommer den lovede principbeslutning for de 16—19-årige i denne samling. Jeg forstår meget vel, at det, som hr. Samuelson efterlyste, måske var noget, der gik lidt ud over det, der hidtil var stillet i udsigt, men jeg synes, det kan være meget rigtigt at lægge op til en principbeslutning, der kan sammenlignes med principbeslutningen af 30. maj 1969. Så må jeg måske sige, at det ville være kloget med baggrund i erfaringerne fra de sidste ugers diskussioner, om der kom penge på en sådan principbeslutning, også sådan at vi vidste, at når principbeslutningens enkelte dele skulle udmøntes i lovgivning, var der også den opbakning fra de politiske partier, som man måtte forvente ville være til stede, når man så på tilslutningen til den oprindelige principbeslutning.

Men uanset det mener jeg — og jeg forstod på hr. Samuelson, at det var vi enige om — at det kan da ikke forhindre mindre justeringer i den eksisterende lovgivning for de 16—19-årige af den type, der her er tale om, at vi senere skal tage stilling til en sådan principbeslutning.

Dernæst ville hr. Samuelson gerne have en analyse af holdstørrelser i forbindelse med tilvalg, og den skal vi gerne forsøge at præstere. Hr. Samuelson stillede i udsigt flere ting, der måske kunne indebære besparelser, og jeg kan forsikre, at ethvert besparelsesforslag, i særlig grad da jeg forstod, at det var nogle, der ikke ville gøre særlig ondt, er meget velkomne.

Så blev der spurgt om en ting vedrørende ændringen af elevrådsbestemmelserne: hvordan man gjorde med de to forskellige grupper af elever på én institution, hvis den ene gruppe af elever ville have elevråd og den anden gruppe ville have forsamlinger af samtlige elever. Det tør jeg ikke svare på på stående fod, men én af løsningerne kunne i hvert fald være, at der blev etableret et fællesudvalg, men det kan vi se lidt nøjere på under udvalgsarbejdet. Jeg ved ikke om, der er nogen erfaringer på dette område at trække på.

Fru Kristine Heltberg ville gerne have en nærmere motivering for dette forslag, og jeg kan ikke sige andet om det, end at det er

ønsket af flere kurser, at de måtte kunne forsøge sig med denne nydannelse, og jeg har ikke ment, at der kunne ske alverden ved — det er vel særlig på de mindre kurser — at man fik lov til at gøre dette forsøg og drage nogle erfaringer af det.

Ellen Strange Petersen: Det er bare et spørgsmål til undervisningsministeren. Ministeren siger, at der ikke er sket nogen udvidelse af fagrækken. Jeg vil gerne spørge ministeren: hvad er så begrundelsen for, at man ændrer § 2? Skal det forstås på den måde, at man gennem stk. 2 har tilføjet yderligere fag og så ønsker at få det præciseret nu, og er det muligt her eller i udvalget at få en redegørelse for, i hvilken udstrækning man har gennemført sådan et fag?

Undervisningsministeren (Knud Heinesen): Jeg kan bekræfte, som jeg sagde i mit første svar, at der er tale om en ajourføring af de faktiske forhold i lovtæksten i meget vid udstrækning, således at forstå altså, at disse fag i vid udstrækning tilbydes allerede på HF-kurserne. Jeg har ikke nogen statistik med mig, men det er klart, at vi i udvalget vil kunne redegøre nøjagtigt for, i hvilket omfang dette tilbud allerede gives på kurserne.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til undervisningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om levedsmidler m. m.

(Lovforslaget (nr. 118) findes i tillæg A. sp. 2471, fremsættelsen i tidenden sp. 1807).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Formanden: Jeg skal fastsætte en taletid i første omgang på 15 minutter til hver af ordførerne, og denne vil blive administreret liberalt.